

A L K O H O L I T U T K I M U S S Ä Ä T I Ö

VUOSIKERTOMUS 1978

KALEVANKATU 12 - 00100 HELSINKI 10

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

HALLITUS:

PUHEENJOHTAJA	OLAVI L Ä H T E E N M Ä K I, PROF.
VARAPUHEENJOHTAJA	HENRIK W A L L G R E N, PROF.
JÄSENET	LEO H I R V O N E N, PROF.
	PEKKA K U U S I, MINISTERI
	RAIMO M I E T T I N E N, LÄÄKINTÖNEUVOS
	USKO P U U S T I N E N, OSASTOPÄÄLLIKKÖ
	KAI S I E V E R S, PROF.
	HEIKKI S U O M A L A I N E N, PROF.
	MARTTI T A K A L A, PROF.

TYÖVALIOKUNTA:

PUHEENJOHTAJA	HENRIK W A L L G R E N, PROF.
	KALERVO E R I K S S O N, FIL.TRI
	LEO H I R V O N E N, PROF.
	HEIKKI K O S K I, HALLINTOT.TRI
	JUHA P A R T A N E N, VALTIOT.LIS.
	KAI S I E V E R S, PROF.
	MARTTI T A K A L A, PROF.

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA:

KETTIL B R U U N, VALTIOT.TRI

Y l e i s k a t s a u s

Vuonna 1978 ilmestyi Alkoholikomitean mietintö. Se sisältää laajan selvityksen maamme alkoholioloista. Selvitysosa perustuu merkittävässä määrin Alkoholitutkimussäätiön ja Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksiin. Keskeisiä ovat mm. Pekka Sulkusen tutkimukset kansainvälisestä alkoholijuomien tuotannosta, kaupasta ja kulutusrakenteesta, Jussi Simpuran analyysit Suomen eri väestöryhmien alkoholin kulutuksesta ja juomatavoista, Salme Ahlström-Laakson ja Esa Österbergin kuvaus alkoholin käyttöön liittyvien haittojen ajallisesta kehityksestä, Aarno Salaspuron tutkimus terveyspalvelujen käytöstä ja Hannu Mäkisen selvitykset keskiolutkieltojen vaikutuksista kulutukseen. Komitea painotti selvityksessään myös niitä tuloksia, jotka sisältyvät säätiön, Kanadan Addiction Research Foundationin ja Maailman Terveysjärjestön yhteistyönä 1975 ilmestyneeseen kirjaan Alkoholipolitiikka - kansanterveydellinen näkökulma.

Sosiaalilääketieteelliset aiheet olivat 1978 säätiön toiminnassa näkyvästi esillä. Keväällä julkistettu Aarno Salaspuron väitöskirja osoitti, että noin 5 % kaikista maamme sairaalahoitopäivistä ja 4 % poliklinikkakäynneistä oli yhteydessä alkoholin käyttöön. Eniten oli alkoholin käyttöön liittyneitä sairaalahoitopäiviä mielenterveyden häiriöiden, tuberkuloosin ja tapaturmien yhteydessä.

Syksyllä ilmestyi kaksi väitöskirjaa tamperelaisten asunnottomien alkoholistien kuntoutuksesta. Lasse Murto tarkasteli asunnottomien alkoholistien elämäntapaa ja yhteiskunnasta vieraantumista, Rauno Mäkelä terveydentilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Molemmat tutkijat selvittivät alkoholistien mahdollisuuksia kuntoutua yhteiskuntakelpoisiksi. Näiden kahden yhteiskunta- ja lääketieteen edustajan yhteistyön keskeisenä tuloksena onkin realistinen esitys asunnottomien alkoholistien kuntoutusjärjestelmäksi Tampereelle.

Säätiö pyrki edistämään tutkimusta myös aktiivisin toimin. Kari Poikolainen kirjoitti säätiölle katsauksen sosiaalilääketieteellisen alkoholitutkimuksen nykytilasta ja tulevaisuuden ongelmista. Raportti lähetettiin yliopistojen kansanterveystieteen laitoksille ja eräille muille tutkimuslaitoksille. Siinä korostetaan tarvetta tutkia alkoholi-ongelmien varhaistoteamista,

hoitotapahtumaa ja hoitojärjestelmien toimintaa. Tarve on nyt erityisen ajankohtainen, koska alkoholin kulutus on 1970-luvulla enentynyt ja alkoholin käyttöön liittyvä sairastavuus suurentunut, ja koska voidaan ennakoita, että alkoholiehtoinen sairastavuus tulee vielä enentymään, vaikka kulutus vakiintuisikin nykyiselleen.

H a l l i n t o

Hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden 1977-1979 toinen, seuraava: Sosiaali- ja terveysministeriön edustajat: prof. Leo Hirvonen, lääkintöneuvos Raimo Miettinen sekä osastopääll. Usko Puustinen; Opetusministeriön edustajat: prof. Kai Sievers ja prof. Martti Takala; Alkon edustajat: ministeri Pekka Kuusi, prof. Olavi Lähteenmäki, prof. Heikki Suomalainen ja prof. Henrik Wallgren. Hallituksen puheenjohtajana on ollut Lähteenmäki ja varapuheenjohtajana Wallgren.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet: Hirvonen, Sievers, Takala ja Wallgren. Puheenjohtajana on ollut Wallgren. Asiantuntijoina olivat tri Salme Ahlström-Laakso 30.4.1978 saakka ja siitä eteenpäin lis. Juha Partanen, tri Kalervo Eriksson sekä tri Heikki Koski; rahavarainhoitajana oli johtaja Per-Olof Kreander ja tutkimusjohtaja-sihteerinä Kettil Bruun 31.10.1978 saakka. Siitä eteenpäin hänen sijaisenaan toimi tri Kari Poikolainen. Tilintarkastajat olivat pääjoht. Esko Niskanen (varalla kauppatiet.maist. Pertti Tuomala) ja ylikamreeri Kaija Viskari (varalla ylikamreeri Juhani Mäkelä).

Hallitus kokoontui kolme kertaa ja työvaliokunta seitsemän kertaa.

Tämän ohella säätiön työvaliokunta on asettanut työryhmiä joidenkin laajojen projektien tukemiseksi.

Terveyspalvelututkimuksen suunnittelukunta kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Tämän toimikunnan työ on nyt päättynyt, koska terveyspalvelututkimus on saatettu päätökseen. Toimikunnan puheenjohtajana oli prof. Kai Sievers, jäsenenä dos. Kettil Bruun, valtiot.lis. Juha Partanen, lääket.tri Kari Poikolainen ja lääket.tri Aarno Salaspuro.

Historian tutkimuksen (tutkimukset 035 ja 058) tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Tukiryhmän kokoonpano oli seuraava: prof. Matti Klinge (puheenjohtaja), dos. Klaus Mäkelä, prof. Hannu Soikkanen, teol.lis. Irma Sulkunen, dos. Matti Viikari ja prof. Heikki Ylikangas.

Lakisääteinen alkoholistien avohuolto -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kerran. Ryhmän puheenjohtajana toimi dos. Kettil Bruun, jäseninä olivat toimistopääll. Helmi Mäki, prof. Armas Nieminen, maist. Teuvo Peltoniemi, toim.joht. Usko Tiainen ja prof. Paavo Uusitalo.

Lääkärrien lääkkeenmääräyskäytäntöön vaikuttavat tekijät -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kerran. Kokouksessa todettiin tukiryhmän työ päättyneeksi, koska tutkimus on valmistunut. Ryhmän kokoonpano: prof. Kai Sievers (puheenjohtaja), dos. Kettil Bruun, lääket.tri Elina Hemminki ja dos. Juhana Idänpään-Heikkilä.

Nuorten terapeuttisen avohoitojärjestelmän toimintatutkimuksen tukiryhmän työ päättyi kertomusvuoden aikana. Tukiryhmä kokoontui kaksi kertaa. Sen puheenjohtajana toimi prof. Martti Takala, jäseninä olivat prof. Yrjö-Paavo Häyrynen, psykologi Pentti Leiman ja ammatinvalinnanohjaaja Seppo Nurmi.

Alkoholinkäyttötavat maalaiskylässä -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Ryhmän kokoonpano oli seuraava: prof. Martti Takala (puheenjohtaja), prof. Erik Allardt, valtiot.kand. Marja Holmila-McCafferty ja dos. Klaus Mäkelä.

Päihteiden käytön yhteiskunnallisten seurausten tilastointi -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Puheenjohtajana toimi apul. prof. Anders Ekholm, jäseninä olivat aktuaari Kyllikki Korpi, valtiot.kand. Tapio Leppo, dos. Klaus Mäkelä ja valtiot.kand. Riitta Wallenius.

Alkoholin vaikutus keskushermoston ärtyvien solukalvojen toiminnallisesti tärkeisiin rakenteisiin -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kerran. Ryhmän puheenjohtajana toimi prof. Henrik Wallgren, jäseninä olivat prof. Ossi Renkonen ja maist. Pekka Virtanen.

Asunnottomat alkoholistit sosiaalilääketieteellisenä ongelmana -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Sen kokoonpano oli seuraava: prof. Erik Anttinen, dos. Kettil Bruun, toiminnanjoht. Lasse Murto, prof. Kai Sievers (puheenjohtaja) ja lääket.lis. Ilkka Taipale.

Työttömyys ja alkoholinkäyttö -tutkimuksen tukiryhmä muodostettiin vuoden aikana. Se kokoontui kaksi kertaa. Puheenjohtajana toimi prof. Seppo Randell, jäseninä olivat yht.kand. Jyrki Jyrkämä, lis. Juha Partanen ja valtiot.kand. Lasse Siurala.

T u t k i m u s t o i m i n t a

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimussopimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

- 022 Alkoholinkäytön terveystalvveluille aiheuttamat kustannukset. Tutkimuksen loppuraportti hyväksyttiin väitöskirjana Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa maaliskuussa. Tutkija: Aarno Salaspuro, Alkoholitutkimussäätiö.
- 033 Alkoholikäsitykset ja alkoholikäyttäytyminen. Tutkimuksen pääraportti "Children's Conceptions of Alcohol" ilmestyi kertomusvuoden aikana Tampereen yliopiston psykologian laitoksen julkaisusarjassa. Vanhempien kasvatukseenettelyjä koskeva suppeampi selvitys on viimeistelyvaiheessa. Tutkijat: Kirsti Pessa ja Tapio Nummenmaa, Tampereen yliopiston psykologian laitos.
- 034 Nuorisotutkimus. Tutkimuksessa selvitetään nuorten alkoholinkäyttötapoja. Helmikuussa kerättiin nuorten terveystapatutkimuksen yhteydessä tietoja 12- ja 14-vuotiaiden alkoholin käytöstä. Vuoden aikana julkaistiin tutkimuksen tuloksia yhteispohjoismaisessa yhteistyöraportissa sarjassa "Alkoholen och samhället", artikkelina sekä Jouko Mannisen toimittamassa kirjassa "Alkoholihaitat ja vauriot". Tutkija: Salme Ahlström-Laakso, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

- 035 Suomen teollisuuden muutokset ja alkoholikysymys. Kertomusvuoden aikana on jatkettu lopullisen yhtenäisen esityksen tuottamista alko-
holin asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa 1800-luvun lopulla ja
1900-luvun alussa. Tutkija: Matti Viikari, Alkoholitutkimussäätiö.
- 041 Lakisääteinen alkoholistien avohuolto. Tutkimuksen tarkoituksena on
selvittää Helsingin alkoholihuollon toiminnan sisältöä ja yhteis-
työtä. Aineistonkeruuta jatkettiin kertomusvuoden aikana. Tammi-
kuussa tehtiin 23 helsinkiläisessä päihdehuoltopisteessä yhteyskar-
toitus. Helmikuussa käytiin Helsingin PAVI-huoltotoimistossa ryhmä-
keskusteluita. Kesällä kerättiin Helsingin päihdehuoltopisteistä
resurssi- ja suoritustietoja. Lokakuussa tutkittiin Helsingin PAVI-
huoltotoimiston asiakkaiden käsittelyä. Perheväkivaltatutkimuksesta
valmistui käsikirjoituksia. Tutkimuksen loppuraportti oli vuoden-
vaihteessa viimeisteltävänä. Tutkija: Teuvo Peltoniemi, Alkoholit-
utkimussäätiö.
- 044 Lääkärin lääkkeenmääräyskäytäntöön vaikuttavat tekijät. Tutkimustyö
saatettiin loppuun vuoden 1977 aikana; loppuraportti julkaistiin 1978.
Tutkija: Elina Hemminki, Alkoholitutkimussäätiö.
- 045 Krapulan syntymekanismi ja hoito. Vuoden 1978 aikana ei uusia ko-
keita suoritettu, koska varsinainen tutkimussopimuskausi päättyi
31.12.1977. Aikaisemmin saatuja tutkimustuloksia on analysoitu ja
muokattu julkaisukuntoon. Mielenkiintoisimmiksi ovat osoittautuneet
krapulan vaikutukset aivolisäkkeen toimintaan, jotka puhuvat vahvasti
sen puolesta, että krapulan aikana hypotalamuksen dopaminerginen
aktiviteetti on suurentunut. Tulosten pohjalta tullaan kokeilemaan
krapulan hoitoon lääkkeitä, jotka estävät dopamiinin vaikutuksia
aivoissa. Tutkijat: Reino Ylikahri, Helsingin yliopistollinen kes-
kussairaala, III sisätautien klinikka ja Matti Huttunen, Helsingin
yliopistollinen keskussairaala, psykiatrian klinikka.
- 046 Alkoholin vaikutus assosiatiivisen aivokuoren toimintaan. Tutkimus
on saatettu päätökseen vuonna 1977. Sitä koskevat raportit alan
kansainvälisiin lehtiin on kirjoitettu kertomusvuoden aikana.
Tutkija: Juhani Hyvärinen, Helsingin yliopiston fysiologian laitos.

- 047 Alkoholinkäyttö ja kuolleisuus. Kertomusvuoden aikana jatkettiin aineiston tilastollista analyysia. Tutkija: Kari Poikolainen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 048 Alkoholin pitkäaikaisen käytön aiheuttamien hermo- ja lihasvaurioiden tutkimus. Alustavissa perustutkimuksissa kroonisen alkoholin nauttimisen vaikutuksista hermostoon ja lihakseen on osoitettu, että rotilla tapahtuu ääreishermon ja lihaksen morfologisia, histokemiallisia ja elektrofysiologisia muutoksia n. 5-7 kuukauden päivittäisen alkoholin käytön jälkeen. Herkimmäksi menetelmäksi hermo-lihasvaurion toteamiseksi osoittautui histokemiallinen epäspesifinen kolinesteraasimenetelmä sekä elektronimikroskooppitekniikka. Tutkimuksista on vuoden aikana ilmestynyt kolme artikkelia.
- Kertomusvuoden aikana altistettiin rottia alkoholille ja erilaisille dietaanisille tiamiinipitoisuuksille. Tässä työssä saatiin viitteitä siitä, että tiamiinin puutos sinänsä voi aiheuttaa patologisia muutoksia ääreishermostossa. Tämä ilmeni punasolujen transketolaasientsyymin aktiviteetin laskuna. Hermostolle vahingollinen vaikutus voimistui kombinoitaessa tiamiininpuutos alkoholinkäyttöön. Ylimäärä tiamiinia ei sanottavasti vaikuttanut neuropatian kehittymiseen alkoholirotilla. Tutkimuksen käsikirjoitus oli vuoden vaihteessa viimeistelyvaiheessa. Tutkijat: Juhani Juntunen, Työterveyslaitos ja Heikki Teräväinen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, neurologian klinikka.
- 049 Alkoholimaksasairauden patogeneesi ja hoito. Alkoholin aiheuttamia aineenvaihdunnallisia muutoksia on tutkittu vapaaehtoisilla tavallisilla koehenkilöillä ja alkoholisteilla. Alustavat tutkimukset viittaavat siihen, että kroonisella alkoholistilla alkoholi ei välttämättä aiheuta triglyseridejä maksasta kuljettavan lipoproteiinin (VLDL) laskua, kuten normaaleilla henkilöillä tapahtuu. Kroonisen alkoholin käytön aikana saattavat akuutin alkoholinannon aiheuttamat lipidi-aineenvaihdunnalliset muutokset erota ei-alkoholisteilla todettavista muutoksista.
- Salaspuron tutkimukset jatkuivat Yhdysvalloissa alkuvuoden 1978. Paviaanikokeilla on pyritty selvittämään niitä adaptiivisia aineenvaihdunnallisia muutoksia, joita kroonisen alkoholinkäytön aikana

syntyy. Tutkimukset jatkuvat ja osasta huolehtii Pikkarainen, joka kesäkuussa 1978 siirtyi tri Lieberin laboratorioon. Sekä Suomessa että Yhdysvalloissa saatujen tulosten perusteella on laadittu uusi tutkimussuunnitelma, joka keskittyy seuraavien kysymysten ympärille: 1) Atyyppisen ja/tai anodisen alkoholi-dehydrogenaasin kliininen merkitys alkoholisteilla alkoholin palamisnopeuden ja maksan hape- tus-pelkistysmuutosten kannalta. 2) Veren asetaldehydimmäärityksen virhelähteet. 3) Alkoholimaksavaurion lokalisoituminen maksan kes- kuslaskimon ympärille; patogeneettinen tutkimus. 4) Krooninen alko- holinkäyttö ja alkoholimaksavaurio; koe-eläintutkimus rotilla käyttäen 4-metylpyratsolia. Tutkijat: Mikko Salaspuro ja Pekka Pikkarainen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, II sisätautien klinikka.

- 050 Alkoholipolitiikka ja Suomen päivälehdistö. Vuonna 1977 jätetyn loppuraportin pohjalta tutkija laati laajahkon artikkelin, jossa tutkimuksen eräitä osakysymyksiä analysoitiin loppuraporttia pitem- mälle. Artikkelin julkaistiin Alkoholipolitiikka-lehdessä. Projekti on suoritettu loppuun. Tutkija: Renny Jokelin, Alkoholitutkimus- säätiö.
- 051 Kunnalliset keskiolutkiellot. Toinen osaraportti julkaistiin kerto- musvuoden lokakuussa. Tutkimus on saatettu päätökseen. Tutkija: Hannu Mäkinen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 052 Alkoholin kulutus, tuotanto ja kauppa II maailmansodan jälkeen. Syyskuun loppuun saakka selviteltiin alkoholin saatavuudessa tapahtu- neita muutoksia EEC-maissa. Asiantuntijoita haastateltiin Pariisissa ja Brysselissä. Tuloksina tästä selvityksestä ovat raportti ja artik- keli. WHO:lle on toimitettu raportti samasta selvityksestä. Tutkija on osallistunut Alkoholitutkimussäätiön ja Ontarion Addiction Research Foundationin väliseen tutkijanvaihto-ohjelmaan suorittamalla tutkimustyötä kahden kuukauden ajan Torontossa. Tutkija: Pekka Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö.

- 053 Juomatapatutkimus -76. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää haastattelutietojen varassa suomalaisten juomatapoja vuonna 1976 ja niissä vuoden 1969 jälkeen tapahtuneita muutoksia. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla vuosina 1969 ja 1976 toisistaan riippumattomat, 15-69 -vuotiasta väestöä edustavat näytteet. Vuoden 1969 aineisto kerättiin Klaus Mäkelän alkoholin kulutustutkimuksen toisella haastattelukierroksella. Kertomusvuoden aikana saatiin tutkimuksen peruseräpäätös. Selosteissa ja artikkeleissa käsiteltiin kulutettuja alkoholimääriä ja alkoholin ongelmakäyttöä eri väestöryhmissä, alkoholiasenteita ja -mielipiteitä sekä alkoholin käytön perusteluja, juomiskertojen lukumäärää ja ominaisuuksia, alkoholin lääkekäyttöä ja alkoholin asemaa ajankäytössä. Tutkija: Jussi Simpura, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- 054 Nuorten terapeuttisen avohoitajärjestelmän toimintatutkimus. Tutkimuksen loppuraportti ilmestyi kertomusvuoden aikana. Työ on saatettu päätökseen. Tutkija: Seppo Nurmi, Alkoholitutkimussäätiö.
- 055 Alkoholinkäyttötavat maalaiskylässä. Tammi-huhtikuussa 1978 suoritettiin aineistonkeruun toinen vaihe tutkimuskylässä. Aineistoa kerättiin haastatteluin, aikabudjettimenetelmällä ja osallistuvalla havainnoinnilla. Tutkimusvuoden loppuun mennessä oli suoritettu aikabudjettiaineiston käsittely ja kirjoitettu noin puolet tutkimusraportista. Tutkija: Marja Holmila-McCafferty, Alkoholitutkimussäätiö.
- 056 Päihteiden käytön yhteiskunnallisten seurausten tilastointi. Tilastojen toimitustapoja ja yhteiskunnallisia kytkentöjä koskeva tietoa-aine on kerätty ja jäsenetty. Luonnos tutkimuksen sisällysluetteloksi on valmistunut. Tutkija: Riitta Wallenius, Alkoholitutkimussäätiö.
- 057 Alkoholin vaikutus keskushermoston solukalvojen rakenteisiin. Tutkimuksessa on selvitetty kroonista alkoholikäyttöä seuraavan vieroitusosan vaikutuksia rotan aivokudoksesta eristetyyn solukusfraktion sekä aivokudosleikkeiden fosfolipidien vaihtumiseen.

Vaihtoreaktion on todettu olevan kalsiumista riippuvainen. Koska aivojen kalsiumpoolien tiedetään muuttuvan alkoholin vaikutuksesta, on tarkoituksena seurata liittykö fosfolipidien vaihtuminen alkoholikäsittelyn aiheuttamiin hermoston ärtyvyyden muutoksiin. Tähänastiset tulokset osoittavat aivojen synaptisessa fraktiossa mahdollisesti tapahtuvan vieroitustilaan liittyviä muutoksia. Vastaavia muutoksia taas ei saatu isojen aivojen kuorikerroksesta eristetyillä hermosolukeskuksilla tehdyissä kokeissa. Tutkija: Pekka Virtanen, Alkoholitutkimussäätiö.

- 058 Suomen raittiusliike 1890-luvulta kieltolain toteuttamiseen saakka. Tutkimuksessa on selvitetty raittiusliikkeen suhdetta muihin nk. kansanliikkeisiin sekä yleiseen organisoitumiskehitykseen vuosisadan vaihteessa. Naisten järjestäytymistä koskeva selvitys valmistui kertomusvuoden syksyllä. Raittiusliikkeen suhdetta nuorisoseuraliikkeeseen ja sosiaalidemokraattiseen puolueeseen tutkitaan parhaillaan. Tutkija: Irma Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 059 International Study of Alcohol Control Experiences (ISACE). ISACE pyrkii kokonaisvaltaisiin ja vertailukelpoisiin kuvauksiin alkoholiolojen kehityksestä yhteiskunnalliselta rakenteeltaan ja juomisperinteiltään erilaisissa maissa. Säätiö on solminut projektia koskevan yhteistyösopimuksen Maailman Terveysjärjestön Euroopan aluetoimiston kanssa.
- Projektiryhmän ensimmäinen yhteinen kokous pidettiin Helsingissä vuoden 1978 tammikuussa. Kokoukseen osallistui edustajia Alankomaista, Irlannista, Japanista, Kanadasta, Puolasta, Sveitsistä ja Yhdysvalloista. Kokouksessa hyväksyttiin tutkimuksen ohjelma ja aikataulu sekä Guidelines for Data Collection.
- Kertomusvuoden aikana suomalainen tutkimusryhmä on laatinut inventaarion Suomea koskevasta aineistosta. Lisäksi on valmistunut tai valmisteilla osaraportteja tilastoidusta ja tilastoimattomasta alkoholinkulutuksesta, juomatavoista, alkoholinkäytön seurauksista, alkoholiongelmien hoidosta ja huollosta, poikkeavia alkoholinkäyttäjiä koskevasta terminologiasta ja alkoholin taloudesta.
- ISACE:n suomalaisen projektiryhmään ovat vuoden aikana kuuluneet: Klaus Mäkelä (projektin kansainvälinen koordinoija), Alkoholioliittinen tutkimuslaitos, Hannu Mäkinen, Pekka Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö ja Esa Österberg, Alkoholioliittinen tutkimuslaitos.

- 060 Päivätanssien alkoholin käyttö, sukupuoliroolit ja funktiot. Kertomusvuonna kerättiin tutkimuksen aineistot: 1) Neljän helsinkiläisen päivätanssiravintolan asiakkaat vastasivat 6-sivuiseen kyselyyn päivätansseista. Vastauksia saatiin 630. 2) Samoissa ravintoloissa tarjoilijat seurasivat määräpöytiin istutuneiden asiakkaiden ostoja, tilaushetkeä, poistumisaikaa ja arvioivat asiakkaan tuttuuden valmiin lomakkeen avulla. Käsiteltyjä vastauksia oli 175. 3) Alkon paikallijohtajat vastasivat pääasiassa lounas- ja viihde- ja muita tanssiravintoloita koskevaan kyselyyn. Vastauksia tuli koko maasta 337. 4) Osallistuvan havainnoinnin perusteella on lisäksi koottu vapaa-muotoisia kertomuksia päivätansseista. Asiakaskyselyn perusteella laadittiin Upsalassa pidettyyn maailman sosiologikongressiin esitelmä. Tutkija: Elina Haavio-Mannila, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.
-)
- 061 Asunnottomat alkoholistit sosiaalilääketieteellisenä ongelmana. Tutkimuksen kohteena on asunnottomien alkoholistien muodostaman ongelman kehittyminen ja muuntuminen Helsingissä 1937-1977 sekä terveys-, sosiaali-, poliisi-, asunto- ja alkoholiviranomaisten ja yksityisten hyväntekeväisyys- ja majoitusjärjestöjen toiminta ongelman ratkaisemiseksi. Yleistä asunnottomuutta sekä naimattomien, eronneiden ja leskeytneiden miesten asemaa valotetaan. Tutkimuksen aineisto on pääosin kerätty ja kirjoitustyö alkanut. Tutkija: Ilkka Taipale, Alkoholitutkimussäätiö.
- 062 Työttömyys ja alkoholinkäyttö. Tavoitteena on selvittää nuorisotyöttömyyden ja alkoholinkäytön välisiä yhteyksiä. Tutkimus toteutetaan seurantatutkimuksena. Tähän mennessä on toteutettu kohderyhmälle tehty kysely, seurantaa eräissä organisaatioissa, mm. työvoimatoimistossa ja sosiaalitoimistossa sekä aloitettu ensimmäinen kohderyhmän jäsenten haastattelukierros. Kohderyhmänä on joukko tamperelaisia ammattikoulusta valmistuneita poikia. Tutkija: Jyrki Jyrkämä, Alkoholitutkimussäätiö.

- 063 Alkoholiehtoinen sairastavuus Suomessa 1969-1974. Lääkintöhallituksen yleis-, laitos- ja mielisairaaloiden poistorekisteristä muodostettiin tiedosto, joka sisältää kaikki ne sairaalahoidot, joissa päädiagnoosi on ollut alkoholimyrkytys, alkoholismi, alkoholipsykoosi, maksakirroosi tai haimatulehdus. Tiedosto käsittää vuodet 1969-1975. Tiedostosta poimittiin 10 %:n satunnaisotos, jota analysoitiin. Tutkija: Kari Poikolainen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 064 Psykofarmaka i Norden i kontrollpolitiskt perspektiv. Tutkimuksen tarkoituksena on 1) kuvata psyyken lääkkeiden valikoimaa, kulutusta ja kontrollia Pohjoismaissa sekä analysoida maiden välisiä eroja; 2) tutkia kliinisten tutkimusten ja lääkkeiden rekisteröinnin kehitystä Pohjoismaissa; 3) tutkia lääketeollisuuden kehitystä Pohjoismaissa kiinnittämällä erityistä huomiota patenteihin, tutkimukseen ja markkinointiin; 4) tutkia viranomaisten toimenpiteitä sivuvaikutusilmoitusten ja väärinkäytön johdosta. Pyrkimyksenä on tulosten perusteella esittää näkökohtia lääkepolitiikan kehittämiseksi. Suomessa toimiva tutkijaryhmä on solminut tutkimussopimuksen Suomen Akatemian kanssa vuosiksi 1978-80. Alkoholitutkimussäätiö on Suomen Akatemian ohella tutkimuksen rahoittaja. Pohjoismaisen tutkijaryhmä on muodostettu. Norjan, Ruotsin ja Suomen viranomaiset ovat myöntäneet luvan käyttää salassa pidettävää aineistoa, ja Ruotsin lääketeollisuuden organisaatiot ovat luovuttaneet tutkimukseen tarvittavia tietoja. Neuvottelut tietojen käyttöön saamiseksi olivat muilta osin kesken vuoden päättyessä. Vuoden aikana on kartoitettu lajivalikoimaa - Suomen osalta työ on saatu päätökseen. Tämän ohella on Suomesta ja Ruotsista kerätty tietoja kliinisistä tutkimuksista sekä kerätty teollisuuden kehitykseen ja viranomaiskontrolliin, ennen kaikkea rekisteröimisprosessiin, liittyviä tietoja. Tutkijat: Kettil Bruun, Alkoholitutkimussäätiö, Elina Hemminki ja Ilpo Koskikallio, Suomen Akatemia.
- 065 Pohjoismaisen alkoholikysely. Pohjoismaisen alkoholitutkimuslautakunnan aloitteesta on käynnistetty yhteispohjoismainen kyselytutkimus, joka kartoittaa juomatapoja, alkoholiasenteita ja alkoholinkäytön seurauksia. Tutkimusaineisto kerätään Norjassa, Ruotsissa, Suomessa

ja mahdollisesti Islannissa ja Tanskassa. Kohteena on kunkin maan 20-69 -vuotias väestö, ja näytteen tavoitekoko on 3.000 vastaajaa kustakin maasta.

Kertomusvuoden aikana viimeisteltiin yhteinen lomake ja sovittiin tutkimuksen aikataulusta. Suomen aineisto kerätään helmikuussa 1979. Suomesta tutkimuksen suunnitteluun ovat osallistuneet Salme Ahlström-Laakso, Klaus Mäkelä ja Jussi Simpura, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

A p u r a h a t

Vuoden aikana myönnettiin apurahoja kaiken kaikkiaan 502.200 mk, joista varsinaisia apurahoja 155.000 mk ja tutkimussopimusapurahoja 347.200 mk. Tutkimussopimukset ulottuvat osittain aina vuoteen 1980 saakka. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 69 hakemusta, ja apuraha myönnettiin 27 hakijalle.

Varsinaiset apurahat:

FL Pentti Arvela 3.000 mk tutkimukseen:

Alkoholin osuus Oulun yliopistolliseen keskussairaalaan tuoduissa myrkytystapauksissa.

LL Stig-Eyrik Björkqvist 5.000 mk tutkimukseen:

Alkoholin vaikutus normaalihenkilöiden uneen.

FL Ann-Christine Bäckström 4.400 mk tutkimukseen:

Alkoholin ja välittäjäaineiden estäjien vaikutus silmän verkkokalvon ganliosolujen toimintaan.

VTK Pasi Falk 7.000 mk tutkimukseen:

Alkoholi - sosialisatio - kontrolli (alkoholin päihdekäyttö ja yhteiskunnallisten suhteiden uusintaminen).

LKT Martti Hakumäki 4.000 mk tutkimukseen:

Alkoholin vaikutus autonomisen hermoston toimintaan ja verenkiertoon.

VTL Erkki Immonen 2.500 mk tutkimukseen:

Ostajaintarkkailun aika. Kronologinen ja systemaattinen katsaus ostajaintarkkailuun.

LL Matti Isohanni 4.000 mk tutkimukseen:

Neuroosipotilaan alkoholin ongelmakäyttö psykoterapian valossa.

LKT Juhani Juntunen 9.600 mk tutkimukseen:

Alkoholin ja liuotainaineiden yhteisvaikutus hermostoon ja lihaksistoon.

FT Timo Järvilehto 9.500 mk tutkimukseen:

Alkoholin vaikutus ihmisen aistiherkkyyteen sekä orientoitumista ja tarkkaavaisuutta välittävien hermostollisten mekanismien toimintaan.

FT Jahangir Khawaja 14.500 mk tutkimukseen:

Alkoholin aiheuttamat valkuaisainesynteesin häiriöt nisäkkäiden maksassa ja aivoissa.

Ph.D. Juho Korhonen ja YTK Mikko Hietaharju Heikki W a r i k s e n apuraha 10.000 mk tutkimukseen:

Alkoholin ja lääkkeiden käytön vähentämiseen tähtäävä teemavuosi (1979) Jyväskylässä: teemavuoden suunnittelun ja toteutuksen kuvaus sekä arviointi.

LKT Heikki Lang 5.000 mk tutkimukseen:

Pienten alkoholimäärien välitön vaikutus ihmisen keskushermoston toimintaan.

Leht. Ralf Lindman 5.500 mk tutkimukseen:

Alkoholin ja varuillaanolon vaikutus pelkoon.

FK Jaakko Linkola 2.000 mk tutkimukseen:

Solunsisäinen lähettijärjestelmä juopoilla ja raittiilla rotilla.

Ap.prof. Veikko Näntö, FM S.-J. Heselius ja tutk.ass. Matti Keinänen

10.500 mk tutkimukseen:

Lyhytikäisellä radioaktiivisella isotoopilla ^{11}C merkityn etanolin jakautumisen ja aineenvaihdunnan tutkimus koe-eläimillä ja ihmisellä.

LKT Pertti Pentikäinen ja LKT Pertti Neuvonen 15.000 mk tutkimukseen:
Alkoholin ja lääkeaineiden haitalliset yhteisvaikutukset.

VTK Tapani Sarvanti 8.500 mk tutkimukseen:
Päihdeongelmaisten hoitoonohjaussopimusjärjestelmän luonteesta ja vaikutuksesta.

LKT Markku Savolainen 7.000 mk tutkimukseen:
Alkoholin vaikutukset maksan triglyseridisynteesin säätelyyn.

OTK Hannu Takala 7.000 mk tutkimukseen:
Ravintolat ja rattijuoppous.

FL Oiva Turpeinen 9.000 mk tutkimukseen:
Ensimmäisen maailmansodan aikainen alkoholipolitiikka Suomessa.

LKT Ismo Virtanen, LL Veli-Pekka Lehto, LL Pekka Kurki ja LL Aaro Miettinen
12.000 mk tutkimukseen:
Tutkimus alkoholin aiheuttamasta maksavauriosta: hyaliinin kertyminen ja kollageenin synteesin aktivoituminen maksasoluissa.

Tutkimussopimusapurahat:

LL Marja-Liisa Honkasalo 10.000 mk tutkimukseen:
Työn ja työolosuhteiden merkitys työntekijöiden alkoholinkäyttöä säätelevänä tekijänä. Esitutkimus 1.1.-31.3.1979.

YTK Jyrki Jyrkämä 25.000 mk tutkimukseen:
Työttömyys ja alkoholinkäyttö. Tutkimussopimus 1.5.1978-31.8.1979.

HuK Heikki Katajisto ja VTK Tuija Mäkinen 21.700 mk tutkimukseen:
Laiton viinan myynti. Tutkimussopimus 1.1.-31.7.1979.

YTK Irja Parviainen 25.000 mk tutkimukseen:
Alkoholivalistustutkimus. Esitutkimus 1.7.1978-30.4.1979.

LKT Kari Poikolainen 44.500 mk tutkimukseen:

Alkoholiehtoinen sairastavuus Suomessa 1969-1974. Tutkimussopimus 1.5.1978-30.4.1979.

HTM Heikki Rinne 40.000 mk tutkimukseen:

Alkoholin käyttö työllistymistä haittaavana tekijänä. Tutkimussopimus 1.1.-31.12.1979.

Dos. Mikko Salaspuro, LKT Pekka Pikkarainen ja LL Ulla Turunen 100.000 mk tutkimukseen:

Alkoholi, ravinto ja maksa. Tutkimussopimus 1.1.1979-30.6.1980.

Prof. Sakari Sariola 74.000 mk tutkimukseen:

Väkijuomien raju käyttö ja uhma suomalaisen kansanluonteen piirteinä. Tutkimussopimus 1.1.1979-30.6.1980.

YTK Anja Sirén ja LL Rauno Mäkelä 7.000 mk tutkimukseen:

Päihdehuolto-organisaatioiden käyttäjien seurantatutkimus. Esitutkimus 1.1.-31.3.1979.

M u u t o i m i n t a

Muu toiminta kotimaassa

Parlamentaarinen alkoholikomitea luovutti mietintönsä sosiaaliministeri Olavi Martikaiselle kesäkuussa 1978. Kettil Bruun ja Klaus Mäkelä toimivat siihen saakka komitean tutkimusasiantuntijoina.

Säätiö antoi lausuntonsa parlamentaarisen alkoholikomitean mietinnöstä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Salme Ahlström-Laakso piti Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Oy Alko Ab:n järjestämässä ideaseminaarissa esitelmän aiheesta "Nuorten alkoholinkäyttö ja siinä tapahtuneet muutokset. Kasvattajan vastuu alkoholia koskevassa lasten terveyskasvatuksessa". Seminaari pidettiin Kilossa 9.-10.2.1978.

Teuvo Peltoniemi esitelmöi Helsingin PAVI-tutkimuksesta Westermarck-seuran sosiologipäivillä, jotka pidettiin 25.-26.2.1978, sekä Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen jatkokoulutusseminaarissa 6.4.1978.

Suomen Raittiusjärjestöjen Liiton ja sen jäsenjärjestöjen luottamusmiesten neuvottelupäivillä Vammalassa piti Jussi Simpura 8.4.1978 esitelmän aiheesta "Suomalaisten juomatapoja 1970-luvulla".

Kettil Bruun piti esitelmän suomalaisen alkoholitutkimuksen organisaatiosta 16.4.1978 Norjan Vinmonopoletin edustajille heidän Helsingin vierailunsa yhteydessä.

Säätiö järjesti 27.4.1978 Alkon koulutuskeskuksessa Vuorannassa seminaarin, joka koski alkoholia ja taloudellista tutkimusta.

Klaus Mäkelä esitteli ISACE-projektia Alkoholitutkijain seuran kokouksessa 9.5.1978.

Työvoimaministeriön suunnitteluosaston työvoimatutkimuksen koordinointi-ryhmä järjesti 25.5.1978 työttömyyden vaikutuksia koskevia tutkimuksia käsittelevän seminaarin, jossa Jyrki Jyrkämä esitti säätiön rahoittamaa sopimustutkimustaan. Myös Kettil Bruun osallistui seminaariin.

Jussi Simpura esitelmöi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tilaisuudessa 22.-23.8.1978 aiheesta "Opiskelijoiden alkoholin käyttö". Suomalaiset juomatavat olivat hänen aiheenaan Turun ja Porin läänin päihdepäivillä Turussa 14.9.1978.

Alkoholitutkimussäätiössä järjestettiin julkiselle sanalle informaatio-tilaisuus 23.10.1978 Hannu Mäkisen kunnallisia keskiolutkieltoja koskevasta tutkimuksesta.

Esa Österberg esitelmöi Finlandssvenska nykterhetsförbundin tilaisuudessa Pietarsaareissa 29.10.1978 aiheesta "Alkoholpolitikens socialpolitiska konsekvenser".

Esa Österberg alusti Suomen Raittiusjärjestöjen Liiton seminaarissa 22.11.1978 Helsingissä "Nuorison päihdevalistuksesta" aiheenaan nuorison päihdetottumukset ja alkoholihaittojen tutkiminen.

Salme Ahlström-Laakso piti esitelmän aiheesta "Alkoholin käyttö ja sen seuraukset" Suomen Lastenlääkäriyhdistyksen seminaarissa, joka pidettiin Tampereella 24.-25.11.1978.

Kari Poikolainen esitti säätiön tervehdyksen Suomen Raittiusjärjestöjen Liiton 25-vuotisjuhlan vastaanotolla 24.11.1978.

Salme Ahlström-Laakso piti esitelmän Suomen 76. yleisessä raittiuskokouksessa 25.11.1978 aiheesta "Alkoholihaitat uusimpien tutkimusten mukaan".

Teuvo Peltoniemi esitelmöi kutsuttuna sosiaalhallituksen päihdeseminaarissa Aulangolla 30.11.-1.12.1978 PAVI-tutkimukseen liittyvästä aiheesta.

Kari Poikolainen alusti 19.12.1978 Kuopion kokeakoulun kansaterveystieteen laitoksen seminaarissa "Alkoholin väärinkäyttö, päihteiden väärinkäyttö, lääkkeiden virheellinen ja väärinkäyttö".

Vuoden aikana on esitetty hyvin runsaasti esitelmäpyyntöjä, jotka liittyvät yksittäisiin tutkimuksiin. Kuten edellisinäkin vuosina, myös 1978 tiedotettiin useaan otteeseen työpaikkojen alkoholiongelmaisten hoitoon-ohjauksesta. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkija Toivo Pöysä on huolehtinut tästä pitämällä aiheesta 25 esitelmää tai alustusta.

Kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismaisen alkoholitutkimuslautakunnan kokoukset pidettiin 12.5.1978 Tukholmassa ja 23.5.1978 Tromsøssa. Lautakunnassa olivat Suomen edustajina Salme Ahlström-Laakso, Olof Forsander ja Leo Hirvonen. Tromsøin kokouksen yhteydessä oli sekä yhteispohjoismainen seminaari että Metaboliska Klubbenin kokous 20.-23.5.1978. Seminaarissa esittelivät säätiön ohjelmaan kuuluvia tutkimuksia Teuvo Peltoniemi ja Jussi Simpura. Metaboliska

Klubbenin kokouksessa esitelmöivät Jahangir Khawaja, Timo Koivula ja Martti Koivusalo. Alkoholitutkimuslautakunnan toiminta lakkasi vuoden vaihteessa, jolloin Pohjoismaainen alkoholi- ja huume tutkimuselin aloitti toimintansa.

Pohjoismaainen alkoholitutkimuslautakunta järjesti Vuorannassa, Alkon koulutuskeskuksessa, seminaarin "Alkohol och arbetsliv" 23.-26.10.1978. Seminaarissa esitelmöi Jussi Simpura aiheesta "Arbete och alkohol".

Pohjoismaisen alkoholitutkimuslautakunnan työryhmä yhteispohjoismaisen, asenteita ja alkoholin käytön seurauksia vertailevan tutkimuksen suorittamista varten piti vuoden aikana kaksi kokousta. Ensimmäinen kokous pidettiin 19.4.1978. Suomen edustajina osallistuivat siihen Klaus Mäkelä ja Jussi Simpura. Toinen kokous pidettiin 13.9.1978, ja siihen osallistui edellä mainittujen lisäksi Suomesta Salme Ahlström-Laakso.

Pohjoismaisessa huume tutkimuselimessä (Nordiskt samarbetsorgan för drog-forskning) olivat Suomen edustajina Kettil Bruun ja Jarkko Eskola sekä varamiehinä Helmi Mäki ja Veikko Ryyttäri. Huume tutkimuselimien hallituksen kokouksia pidettiin neljä. Puheenjohtajana toimi Kettil Bruun. Huume tutkimuselimien toiminta lakkasi vuoden vaihteessa, jolloin Pohjoismaainen alkoholi- ja huume tutkimuselin aloitti toimintansa.

Pohjoismaisen päihdetutkimuksen evaluaatiokomiteassa Suomea edustivat Klaus Mäkelä ja Henrik Wallgren. Komitea jätti mietintönsä vuonna 1978, jolloin sen työskentely päättyi. Se kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa.

Kettil Bruun, Elina Hemminki ja Ilpo Koskikallio ovat tehneet useita matkoja Pohjoismaihin tietojen saamiseksi psykofarmaka-projektia varten.

Ruotsalainen Sober Förlags Ab hyväksyi Alkoholipolitiikka - kansanterveydellinen näkökulma -kirjan julkaisuohjelmaansa.

Esa Österberg esitelmöi Tukholmassa 31.1.1978 Socialdepartementin järjestämässä alkoholipoliittisessa konferenssissa aiheenaan "Alkoholpolitik - Dryckesseder - Skadeverkningar".

Jussi Simpura piti Tukholmassa 18.4.1978 Institutionen för teoretisk alkoholforskningin järjestämässä tilaisuudessa esitelmän aiheesta "Kvinnornas alkoholvanor i Finland 1969 och 1976".

ISACE-projektin (International Study of Alcohol Control Experiences) ensimmäinen työkokous pidettiin 16.-20.1.1978 Helsingissä. Suomen lisäksi kokoukseen osallistui seitsemän maata. Sen avasi Henrik Wallgren, Klaus Mäkelä toimi puheenjohtajana ja Kettil Bruun huomioitsijana. Heidän lisäksi kokoukseen osallistuivat Suomesta myös Hannu Mäkinen, Kari Poikolainen, Pekka Sulkunen ja Esa Österberg. Kokouksessa pitivät esitelmän Mäkelä, Mäkinen, Poikolainen ja Sulkunen. Kokouksen raportti valmistui vuoden aikana.

Kettil Bruun otti osaa kutsuttuna WHO:n Euroopan aluetoimiston järjestämään asiantuntijakokoukseen 7.-8.2.1978. Klaus Mäkelä osallistui WHO:n projektin Prevention of Alcohol-Related Problems asiantuntijaryhmän kokoukseen Genevessä 25.-28.9.1978.

Kettil Bruun otti osaa elokuussa 1978 Dubrovnikissa pidettyyn WHO:n Euroopan alueen terveydenhoitoviranomaisille järjestettyyn konferenssiin, jonka nimi oli "Public Health Aspects of Alcohol and Drug Dependence".

Kettil Bruun oli nimitettyä Suomen edustajana YK:n huumekomission kokouksessa Genevessä 13.-24.2.1978.

Juha Partanen esitelmöi 25.4.1978 Torontossa, Addiction Research Foundationissa aiheesta "On national commodity consumption patterns and the use of alcohol".

Salme Ahlström-Laakso ja Jussi Simpura ottivat kutsuttuina osaa NIAAA:n (National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism) järjestämään kongressiin Washingtonissa 1.-3.5.1978. Molemmat pitivät tilaisuudessa esitelmän. NIAAA järjesti myös joulukuussa 1978 Washingtonissa kokouksen, johon Pekka Sulkunen otti kutsuttuna asiantuntijana osaa ja piti siellä esitelmän.

Klaus Mäkelä ja Pekka Sulkunen osallistuivat ICAA:n kesäkuussa 1978 järjestämään 24th Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism -kongressiin Zürichissä, jossa he pitivät esitelmän. Samalla matkalla he neuvottelivat ISACE-projektista Zürichissä samoin kuin Pekka Sulkunen omasta tutkimuksestaan Pariisissa ja Brysselissä.

ICAA järjesti myös Varsovassa 3.-8.9.1978 kongressin "32nd International Congress on Alcoholism and Drug Dependence", johon osallistuivat Kettil Bruun, Matti Huttunen ja Eero Lahelma.

Salme Ahlström-Laakso otti kutsuttuna osaa Suomen ja Puolan sosiaali- ja terveyshuollon alan vaihtosopimuksen puitteissa Puolassa 11.-18.3.1978 järjestettyyn seminaariin, jonka nimi oli "Alcohol and Youth" ja piti siellä esitelmän "Changing drinking habits among Finnish youth".

Kettil Bruun osallistui Suomen edustajana elokuussa 1978 International Sociological Associationin (ISA) kokoukseen Upsalassa.

Henrik Wallgren ja Pekka Virtanen osallistuivat Göttingenissä 28.8.-2.9.1978 pidettyyn Second Meeting of the European Society for Neurochemistry -kongressiin, jossa heillä oli yhteinen esitelmä.

Mikko Salaspuro esitteli työryhmänsä tutkimusta Chicagossa 6.-8.11.1978 pidetyssä 29th Annual Meeting of the American Association for the Study of Liver Diseases -kokouksessa.

Addiction Research Foundationin ja säätiön välisen tutkijavaihtosopimuksen puitteissa olivat Torontossa toukokuun 1978 Juha Partanen ja loka-marraskuun 1978 Pekka Sulkunen.

T a l o u s

Säätiön menot nousivat 1.043.330 markkaan vuonna 1978. Valtaosa, 731.857 mk, käytettiin tutkimustoimintaan. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 7.054 mk. Säätiön menot eivät anna oikeata kuvaa kokonaismenoista, koska Alkoholi- poliittisen tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Alko suorittaa valtaosan hallintoon liittyvistä kuluista.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVÄT JULKAISUT

Ahlström-Laakso, Salme: Alkoholihaitat uusimpien tutkimusten mukaan. Alkoholikysymys 46:107-115, 1978.

Ahlström-Laakso, Salme: Förändringar i den finska ungdomens alkoholvanor. Teoksessa: Ungdom och alkohol i Norden (toim. Anne Marie Sindballe, Salme Ahlström-Laakso, Hildigunnur Olafsdottir, Sverre Brun-Gulbrandsen, Björn Hibell ja Erland Jonsson), s. 29-46. Nordiska nämnden för alkoholforskning, Lund 1978.

Ahlström-Laakso, Salme: Nuorten alkoholinkäyttö ja siinä tapahtuneet muutokset. Lapset ja yhteiskunta 37:68-72, 88, 1978.

Ahlström-Laakso, Salme: Nuorten alkoholinkäyttö ja siinä tapahtuneet muutokset. Teoksessa: Alkoholihaitat ja -vauriot (toim. Jouko Manninen), s. 21-28. Oy Alko Ab, Helsinki 1978.

Ahlström-Laakso, Salme & Esa Österberg: Alkoholskadornas utveckling i Finland åren 1960-1975. Alkoholpolitik 41:125-134, 1978.

Ahlström-Laakso, Salme & Esa Österberg: Alkoholihaittojen kehitys 1960-1975. Alkoholikysymys 46:3-12, 1978.

Bruun, Kettil: Tietopohja on olemassa. Alkoholipolitiikka 43:73-74, 1978.

Bruun, Kettil: Määrätietoisen alkoholipolitiikan vaatimus vahvistunee kansainvälisesti. Sosiaalinen aikakauskirja 5:25-32, 1978.

Bruun, Kettil, Lynn Pan and Ingemar Rexed: The Gentlemen's Club. International control of drugs and alcohol. Studies in Crime and Justice. University of Chicago Press. Paper Edition 1978.

Bäckström, A.-C.: Visual System I: Retina. The effect of picrotoxin on the receptive field properties of the retinal ganglion cells in the frog (*Rana temporaria* L.). Teoksessa: Alcohol Intoxication and Withdrawal - IIb, ed. M.M. Gross, 187-208, Plenum, New York, 1977.

Eränkö, L., O. Eränkö and A. Nikkinen: Effect of ethyl alcohol on sympathetic nerve cells in cultures. Medical Biology 55:277-283, 1977.

Halkka, Olli and Kalervo Eriksson: The effects of chronic ethanol consumption on goniomitosis in the rat. Teoksessa: Alcohol Intoxication and Withdrawal (ed. Milton M. Gross) 3A:1-6. Plenum Publishing Corporation, New York, 1977.

Halminen, Onni: Suomalaisten, englantilaisten ja skotlantilaisten koulu-
laisten alkoholin käyttö. Alkoholipolitiikka 43:313-319, 1978.

Hemminki, Elina: Content analysis of drug-detailing by pharmaceutical representatives. Medical Education 11:210-215, 1977.

Hemminki, Elina: Polypharmacy among psychiatric patients. Acta psychiat. scand. 56:347-356, 1977.

- Hemminki, Elina: Behöver vi läkemedelskonsulenter? Nordisk Medicin 93: 188-190, 1978.
- Hemminki, Elina and Terttu Pesonen: The function of drug company representatives. Scand. J. Soc. Med. 5:105-114, 1977.
- Hemminki, Elina and Terttu Pesonen: An inquiry into associations between leading physicians and the drug industry in Finland. Soc. Sci. & Med. 11:501-506, 1977.
- Hemminki, Elina ja Terttu Pesonen: Lääke-esittelyt. Tampereen yliopiston kansanterveystieteen laitos. Kansanterveystieteen julkaisuja M 34/78. Tampere 1978. 72 s.
- Hillbom, M.E. and H. Wallgren: Role of gastric emptying on ethanol poisoning in rats. Medical Biology 56:37-41, 1978.
- Honkasalo, Marja-Liisa: Työ ja alkoholijuomien käyttö - katsaus anglosaksisessa ja skandinavisessa kirjallisuudessa käsiteltyyn problematiikkaan. Alkoholikysymys XLVI:35-47, 1978.
- Huuska, Raija ja Anna Metteri: Nuorten turvattomuus ja alkoholinkäyttö. Tutkimus Tornion nuorison elinoloista, turvattomuuden kokemisesta ja alkoholinkäytöstä. Sosiologian ja sosiaalipolitiikan laudaturtyö Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa, helmikuu 1978. 297 s. + liitteet.
- Hyvärinen, J.; M. Laakso; R. Roine; L. Leinonen and H. Sippel: Effect of ethanol on neuronal activity in the parietal association cortex of alert monkeys. Brain 101:701-715, 1978.
- Hyvärinen, Juhani; Maija Laakso; Helmut Sippel, Risto Roine; Timo Huopaniemi; Lea Leinonen and Valio Hytönen: Alcohol detoxication accelerated by oxygenated drinking water. Life Sciences 22:553-560, 1978.
- Isohanni, M.: Alkoholinkäyttö psykiatrisen sairaalahoidon aikana. Mielen-terveys 1-2:12-19, 1978.
- Isohanni, M.: Miksi Jeppe juo? Alkoholin ongelmakäytön taustaa. Alkoholipolitiikka 43:21-25, 1978.
- Jaakkola, Risto & Kettil Bruun: Sosiologian suunnista ja ilmansuunnista: sosiologian 9. maailmankongressi, Uppsala 1978. Sosiologia 15:235-240, 1978.
- Jalovaara, Pekka: The role of alcohol in acute pancreatitis. Acta Universitatis Ouluensis, Series D, Medica No. 35, Chirurgica No. 6. Oulu 1978. 58 s. + Original Papers. Väitöskirja.
- Jalovaara, P. & M. Apaja: Alcohol and Acute Pancreatitis. An experimental study in the rat. Scand. J. Gastroent. 13:703-709, 1978.
- Jalovaara, P. and R. Huttunen: The effect of chronic ethanol ingestion on the pancreatic proteolytic enzymes and their inhibitors in the rat. Scand. J. Gastroent. 12:785-792, 1977.

- Jokelin, Renny: Lehtien alkoholikirjoittelun määrä ja virikkeet. *Alkoholipolitiikka* 43:255-263, 1978.
- Juntunen, J.; H. Teräväinen; K. Eriksson, P. Panula and A. Larsen: Experimental alcoholic neuropathy in the rat: histological and electrophysiological study on the myoneural junctions and the peripheral nerves. *Acta neuropath. (Berl.)* 41:131-137, 1978.
- Järvilehto, T.; R. Hari and M. Sams: Effect of stimulus repetition on negative subthreshold potentials elicited by auditory and visual stimuli in the human EEG. *Biological Psychology* 7:1-12, 1978.
- Järvinen, Päivi H. ja Onni Kari-Koskinen: Päivystyspoliklinikan potilaiden veren alkoholipitoisuus Pohjois-Suomessa. *Suomen lääkäri-lehti* 33: 115-119, 1978.
- Karhunen, P.; T. Seppälä and M. Linnoila: Counteraction by doxapram of the alcohol-induced impairment of psychomotor skills in man. *Acta pharmacol. et toxicol.* 43:75-77, 1978.
- Khawaja, Jahangir A. and Dan B. Lindholm: Differential effect of ethanol ingestion on the protein synthetic activities of free and membrane-bound ribosomes from liver of the weanling rat. *Chemical Pathology and Pharmacology (Research Communications)* 19:129-139, 1978.
- Khawaja, Jahangir A.; Dan B. Lindholm and Juhana Niittylä: Selective inhibition of protein synthetic activity of cerebral membrane-bound ribosomes as a consequence of ethanol ingestion. *Chemical Pathology and Pharmacology (Research Communications)* 19:185-188, 1978.
- Lastikka, L.; M.-L. Virsu; O. Halkka, K. Eriksson and T. Estola: Goniomitosis in rats affected by mycoplasma or macrolides. *Medical Biology* 54:146-149, 1976.
- Lehtinen, I.; A.H. Lang and E. Keskinen: Acute effect of small doses of alcohol on the NSD parameters (normalized slope descriptors) of human EEG. *Psychopharmacology* 60:87-92, 1978.
- Linköla, Jaakko; Frej Fyhrquist and Olof Forsander: Effects of ethanol on urinary arginine vasopressin excretion in two rat strains selected for their different ethanol preferences. *Acta physiol. scand.* 101: 126-128, 1977.
- Malila, Aino: Intoxicating effects of three aliphatic alcohols and barbital on two rat strains genetically selected for their ethanol intake. *Pharmacology, Biochemistry & Behavior* 8:197-201, 1978.
- Murto, Lasse: Asunnottomien alkoholistien elinolosuhteet ja elämäntapa sekä yhteiskunnan toimenpiteet. *Alkoholitutkimussäätiön julkaisu n:o 30, Forssa 1978.* 234 s.
- Mäkelä, Klaus: Level of consumption and social consequences of drinking. Teoksessa: *Research Advances in Alcohol and Drug Problems, Vol. 4* (toim. Yedy Israel, Frederick B. Glaser, Harold Kalant, Robert E. Popham, Wolfgang Schmidt ja Reginald G. Smart) s. 303-348. Plenum Press, New York, 1978.

- Mäkelä, Rauno: Asunnottomien alkoholistien hoito ja kuntoutus. Tampereella vuosina 1970-1975 suoritettu tutkimus. Acta Universitatis Tamperensis ser. A, vol. 95. Lääketieteellisen tiedekunnan julkaisuja 14. Tampere 1978. 280 s. Väitöskirja.
- Mäkinen, Hannu: Kunnallisten keskiolutkieltojen vaikutukset. Tapaustutkimus viidessä kunnassa. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 122, 1978. 170 s.
- Mäkinen, Hannu: Kunnallisten keskiolutkieltojen vaikutuksista. Alkoholipolitiikka 43:246-254, 1978.
- Neuvonen, P.J.; S.M. Elfving and E. Elonen: Reduction of absorption of digoxin, phenytoin and aspirin by activated charcoal in man. Europ. J. clin. Pharmacol. 13:213-218, 1978.
- Nurmi, Seppo: Nuorten terapeuttisen avohoitojärjestelmän toiminnan tutkimus. 194 s. + liitteet. Moniste, 1978.
- Oikinuora, Hannu; Pauli Anttila; Matti Laitinen ja Maija Marjaniemi: Peruskoulun yläasteelle laaditulla suuntaavalla oppimateriaalilla kolmella eri käsittelytavalla esitutkimuksessa saavutetut oppimistulokset. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 286, 1978.
- Oikinuora, Hannu ja Kyösti Kurtakko: Peruskoulun 5. ja 6. luokilla järjestetyn suuntaavan kasvatustapahtuman aikaansaamat affektiiviset oppimistulokset. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 285, 1978. 156 s. + liitteet.
- Peltoniemi, Teuvo: PAV-huollon sisältö ja yhteistyö Oulussa. Oulun kaupungin sosiaalitoimi, sarja A n:o 9. Oulu 1977. 85 s. + liitteet.
- Peltoniemi, Teuvo: Nuorten alkoholijuomien käyttö pääkaupungissa ja Peräpohjolassa. Alkoholikysymys 66:48-58, 1978.
- Pessa, Kirsti and Tapio Nummenmaa: Children's conceptions of alcohol. Reports from the Department of Psychology, University of Tampere, n:o 112, 1978. 13 s.
- Poikolainen, Kari: Näkökohtia sosiaalilääketieteellisestä alkoholitutkimuksesta. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 119, 1978. 60 s.
- Poikolainen, Kari: Suomalaiset juomatavat ja kuolleisuus. Alkoholipolitiikka 43:100-106, 1978.
- Poikolainen, Kari: Finska alkoholseder och mortaliteten. Alkoholpolitik 41:70-77, 1978.
- Poikolainen, Kari: Myrkytysten esiintyminen ja ehkäisy Suomessa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 15:67-82, 1978.
- Poikolainen, Kari: Alkoholismin käsitteistä. Teoksessa: Annikki Savio ja Pekka Sulkunen (toim.): Alkoholihuollon keinot ja tuloksellisuus. Järvenpään sosiaalisairaalan julkaisuja 1/1978, s. 20-27.

- Salaspuro, Aarno: Alkoholiin liittynyt terveysterveyspalvelukäyttö Suomessa vuonna 1972. Alkoholitutkimussäätiön julkaisu n:o 29. Forssa 1978. 187 s. Väitöskirja.
- Salaspuro, Aarno: Lääketiede yksinään ei ole ratkaisu alkoholin terveyshaittoihin. Sosiaalinen aikakauskirja 5:10-16, 1978.
- Savio, Annikki ja Pekka Sulkunen (toim.): Alkoholistihuollon keinot ja tuloksellisuus. Seminaariraportti. Järvenpään sosiaalisairaalan julkaisu n:o 1/1978. 52 s. + liitteet.
- Sirén, Pirkko: Nuorisoasema päihteitä käyttävien nuorten hoitoyhteisönä. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 111, 1977. 205 s. + liitteet.
- Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat vuosina 1969 ja 1976. Kulutetut alkoholimäärät ja alkoholin ongelmakäyttö. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 114, 1978. 127 s.
- Simpura, Jussi: Alkoholi suomalaisten mielissä. Alkoholiasenteet, alkoholin käytön perustelut ja alkoholimielipiteet vuosina 1969 ja 1976. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 115, 1978. 45 s.
- Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat vuosina 1969 ja 1976. Juomiskertojen lukumäärä ja ominaisuudet. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 120, 1978. 229 s.
- Simpura, Jussi: Alkoholijuomien salakauppa vuosina 1969 ja 1976. Alkoholipolitiikka 43:213-215, 1978.
- Simpura, Jussi: Juomiskerrat ja juomatapojen muuttuminen vuodesta 1969 vuoteen 1976. Alkoholipolitiikka 43:237-245, 1978.
- Simpura, Jussi: Finländarnas dryckesrythm under en höstvecka 1976. Alkoholpolitik 41:115-124, 1978; Alkohol och narkotika 72:7:24-31, 1978.
- Simpura, Jussi: Alkoholin lääkekäyttö ja terveys. Semina 20:407-409, 1978.
- Simpura, Jussi: Alkoholin lääkekäyttö. Suomen lääkärilehti 33:1631-1635, 1978.
- Simpura, Jussi: Juomatavat muuttuneet perisuomalaiseen suuntaan. Sosiaalinen aikakauskirja 5:4-9, 1978.
- Simpura, Jussi: Suomalaiset ja krapula. Tiimi 2:6-8, 1978.
- Sovijärvi, Anssi R.A.; Matti E. Hillbom ja Håkan Poppius: Alkoholin vaikutus hengitykseen vaikeassa kroonisessa bronkiitissa. Duodecim 94: 645-650, 1978.
- Sovijärvi, A.R.A.; M.E. Hillbom and H. Poppius: Effect of ethanol ingestion on blood gases and airway conductance in chronic bronchitis. Bull. europ. Physiopath. resp. 14:409-415, 1978.

- Sulkunen, Pekka: Developments in the availability of alcoholic beverages in the EEC countries. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies, No. 121, 1978. 93 s.
- Sulkunen, Pekka: Åtkomlighet och alkoholpolitik i EEC-länderna I. Beskattning och priset. Alkoholpolitik 40:140-152, 1977.
- Sulkunen, Pekka: Åtkomlighet och alkoholpolitik i EEC-länderna II. Åtkomstvägarna, utbudets internationalisering och statens roll. Alkoholpolitik 41:19-27, 1978.
- Sulkunen, Pekka: Individual consumption in capitalism. An exercise in the logic of capital. Acta Sociologica 21:35-46, 1978.
- Sulkunen, Pekka: Accessibilité des boissons alcooliques et politique de l'alcool dans les pays de la CEE. Drogalcool 2:10-23, 1978.
- Sulkunen, Pekka: Erhältlichkeit von alkoholischen Getränken und Alkoholpolitik in den Mitgliedsstaaten der Europäischen Gemeinschaften (EG). Drogalkohol 2:10-22, 1978.
- Takala, Hannu: Kliinisen humalatilatutkimuksen tehtävät. Tutkimus liikennejuopumusrikosten esitutkinnasta ja todistelusta. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuslause n:o 123, 1978. 135 s.
- Teräväinen, Heikki; Juhani Juntunen; Kalervo Eriksson and Andro Larsen: Myopathy associated with chronic alcohol drinking. Histological and electrophysiological study. Virchows Arch. A Path. Anat. and Histol. 378:45-53, 1978.
- Turpeinen, Oiva: Viinakuolema autonomian ajan Suomessa. Alkoholipolitiikka 43:107-110, 1978.
- Wallgren, Henrik and Pekka Virtanen: Membrane effects of alcohol in the nervous system... Teoksessa: Proceedings of the European Society for Neurochemistry. Second Meeting of the ESN in Göttingen, August 1978 (toim. Volker Neuhoff), s. 346-358. Verlag Chemie, Weinheim, New York 1978.
- World Health Organization, Regional Office for Europe: Conference on Public Health Aspects of Alcohol and Drug Dependence. Dubrovnik, 21-25 August 1978, summary report.
- Österberg, Esa: Mitä alkoholi maksaa kansantaloudelle? Alkoholipolitiikka 43:75-86, 1978.
- Österberg, Esa: Vad kostar alkoholen folkhushållet? Alkoholpolitik 41:45-56, 1978.
- Österberg, Esa: Alkoholpolitik - Dryckesseder - Skadeverkningar. Alkohol och narkotika 72:13-21, 1978.

